

955 let Krňan

*Kde ležela původní ves Krňany ve středověku? Právě zde vztyčíme pamětní sloup
25. 6. 2016. Sejdeme se na krňanské křižovatce v 10.00 h a vyjdeme si na Komár.*

Původní ves Krňany ležela poněkud výš nad současnou křižovatkou. Na Komáru, nad Šejtůvkou a byl z ní velice pěkný rozhled na Kamenný Přívoz do dálky až na Mníšek pod Brdy nebo směrem na Dobříš, Příbram. To jsou místa na horizontu, na kterém se objevovaly strážní ohně, které krňanští předávali na Vysoký Újezd a ti zase dál... Ještě pamětníci v Krňanech říkají, že zde pálili čarodějnice a podobné ohně na Mníšku normálně pozorovali. Bylo to strategické místo. Pod nimi šla stezka od Sázavy dolů k Vltavě přes křižovatku, kde se odbočovalo na jih nebo na západ Čech. Prokazatelně tudy chodili Keltové ze Závisti na soutoku Berounky a Vltavy směrem na další keltské oppidum na Vltavě zvané Hrazany. Z toho plyne, že Krňany jsou starší než klášter na Ostrově, kterému posléze několik staletí patřily. Někdy po loupení Branišorů v Čechách, kteří zničili na 22 vsí z majetku kláštera na Ostrově a nakonec vypálili i městečko dnes zvané Sekanka, se kolem roku 1278 nespíší krňanští stěhují pomalu dolů na dnešní křižovatku. Druhá hypotéza říká, že to mohlo být po dalším loupení Husitů, kteří tudy táhli na Benešov. Asi obě události zasáhly do středověkých dějin Krňan, ale nejpravděpodobnější bude fakt, že s usazováním obyvatelstva a zemědělský způsob života táhl obyvatel z bezpečné vyvýšeniny na malou planinu, na vrchol stoupání mezi Vltavou a Sázavou, na úrodný pás kolem krňanské křižovatky. Geolog Václav G. Čilek by na vysvětlenou dodal, že se jedná o sprašová pole navátá po období poslední doby ledové... To vše a více se dozvíte na vycházce s historickým výkladem Jana Viznera 25. 6. 2016, viz program na zadní straně listu. ✕

Václav Šmerák

Dne 16. června 2016 ve 12.00 si řekli ANO Roman Chlumský a Michaela Horáková, nyní již manželé Chlumský. Gratulujeme.

Dnes již historické foto z oslav 950 let od prvního písemného zápisu o vsi Krňany roku 1061. Slavnost před pěti leti připravoval Jaroslav Pelíšek.

120 let jahod v Čechách

Jahodový král Rudolf Strimpl, první jahodář v Čechách.

Roku 1896 přiváží pošta z Ameriky na Chlístov Rudolfu Strimplovi objemný balík. Je trochu navhlý a adresát s ním rychle běží na pole u Chlístovského statku nad Teletínem. Vysazuje malé rostlinky do země a pečlivě je zalévá, hnojí, okopává. Za několik let jimi zaplaví dolní Posázaví a Povltaví a do konce 19. století jsou již po celých Čechách a na Moravě. Z Ameriky do Čech na Chlístov a odsud doslova do každé rodiny...

Více v Info sešitu Jahodový král – Rudolf Strimpl a na celostraně půvabných kreseb Magdaleny Timplové, kastelánky hradu v Týnci nad Sázavou na str. 8. Vydalo Mezi řekami, z.s., editor Václav Šmerák. ✕

Obálka Info sešitu Jahodový král Rudolf Strimpl.

U staré studny

Krátké zamyšlení nad rozvojem Krňan, Teletína a Třebsína, dálničním přivaděčem i ohrožením životního prostředí v regionu.

Se starostou obce Krňany Josefem Hušbauerem jsme se sešli jednoho nedělního odpoledne u již nepoužívané studny v Krňanech pod transformátorem na cestě ke Špičkovu, kde bývaly dva rybníčky, a povídali si o Krňanech, Třebsínu a Teletínu, ke kterým patří také osady Závist, Šejtůvka nebo Chlístov, řada samot i původních trampských osad jako Proudý, Red River, osada Ticha na Sázavě nebo Úsvit, Zahrádky, Špory a Rakousy...

Josef Hušbauer je fotbalista každým coulem a díky němu a několika místním nadšencům již přes 40 let v Krňanech existuje fotbalový klub TJ Krňany. Zdejší obce zná jako své boty a zajímá se i o jejich dávnou historii.

Místo u staré studny jsme si nevybrali náhodou. Josef nebo Pepa, jak chcete, jinak mu zdejší nefektnou, sem jako kluk chodil k rybníčkům a zdejší studna byla vyhlášená kvalitou vody. Nyní je tenhle kout s historií víc než zanedbaný... Jen tu studnu loni ve volném čase opravil místostarosta Láda Pešek s Pepou Kulhavým jako vzpomínku na dětství.

V současné době se řeší územní plán obcí, diskutuje se o kanalizaci, cestách, nové výstavbě, dálničním přivaděči, který v budoucnu může

Renovovaná studna na cestě ke Špičkovu pod starým transformátorem.

zdejší unikátní přírodu dost poničit. A tak by rád, společně s obyvateli, toto místo opět vrátit k životu. Znamenalo by to obnovit rybníček pod studnou a snad po dohodě s majitelem i nad cestou, nad studnou. Byly zde za sebou dva, každý o velikosti přes 100-150 metrů čtverečních vodní plochy. Ten po potoku níže je na pozemku obce, takže by to nemusel být problém. Obnovení rybníčku by mělo ještě jeden účel. V minulosti takřka každá vesnice měla rybníček nad vsí, uprostřed nějaký „kachňák“ kam stékala voda ze stružek ze statků a obydli a pod vsí býval další rybníček. V horním, jak se říkalo, se koupalo, ten ve vesnici vlastně čistil vodu a spodní ji dočistoval. Je to model, který se dnes používá s doplněním o kořenové čističky, tedy vodní rostliny, které jsou převážně živé z dusíku, fosforu a rozkládají biologické nečistoty. Rybníčky by tedy nejen oživily místní vzpomínky, přispěly k lepšímu vzhledu tohoto koutu Krňan, ale při napojení na mokřinu na cestě do osad Red River nebo Proudý by přispěly k větší kvalitě vody v Krňanském potoku. Zejména pro osadu Red River nebo Slávii by to byl značný přínos.

POKRAČOVÁNÍ NA STR. 2 →

HLUK

– pro a proti dálnici

*Uslyšte na křižovatce
Krňany ve 12.00 h*

Víte, kolik decibelů se běžně line z projíždějících aut na dálnici? A kolik jich slyšíte na křižovatce z budoucí dálnice u Šejtůvky nad Hostěradicemi? Přijďte si poslechnout ve 12.00 h na krňanskou křižovatku. Stánek zde bude mít společenství Alternativa, kde se můžete informovat o problematice sjezdu z dálnice do Krňan, kdy se znásobí průjezd automobilů, kamionů a nákladních vozů jak Krňany, Teletínem nebo na druhou stranu osadou Závist. Více na str. 10 a na www.alternativad3.cz.

Mezi řekami INFO SEŠITY

Letošnímu setkání v Krňanech předcházelo hojně navštěvený křest **INFO sešitu Sekanka – Pompeje na soutoku Vltavy a Sázavy**. V Krňanech pokřtíme v rámci připomenutí 120 let prvních velkoplodých jahod v Čechách **INFO sešit Jahodový král – Rudolf Strimpl**. Oba sešity zahajují nový cyklus přednášek o významných dějinných událostech v regionu, o osobnostech, které se zde narodily nebo jinak ovlivnily život mezi Vltavou a Sázavou.

INFO sešity jsou určeny nejširší veřejnosti a současně zákům základních škol k zodpovězení otázek: Kde žijí, kde žili moji předkové, proč si vážím historie svého kraje?

Redakce INFO sešitů spolupracuje s předními odborníky, historiky ve spolupráci s AK ČR, předními muzei a zejména s Regionálním muzeem v Jílovém u Prahy. V sešitu Sekanka v závěru navrhujeme model trvalé expozice jedné archeologické skrývky odkrytého základu domu středověké Sekanky.

Podobné „školní třídy“ mohou stát na více místech regionu s odbornou péčí muzea v Jílovém – jen nápad, ale již velká snaha o nákupení INFO sešitů pro žáky Základních škol v regionu ukázala, že je zájem podpořit vztah a povědomí o místě, kde žijí.

Nejzajímavější pasáže INFO sešitů pak budeme souborně knižně vydávat v Toulkách Mezi Vltavou a Sázavou.

Pro příští rok chystáme INFO sešit o Vysokém Újezdu, kosteliku Narození Panny Marie a středověkých tvrzištích v okolí a v Ohlédnutí – Cesty domova si připomeneme vystěhování zdejších obyvatel před 75 lety.

Těšíme se na podporu všech, kteří chtějí poznávat kořeny života předků a tak i svého.

Václav Šmerák, Mezi řekami

Profesor Petr Sommer, AK ČR, křtí první INFO sešit Sekanka – Pompeje na soutoku mezi Vltavou a Sázavou – ukázka na str. 6 a 7. Foto Lucie Hašková.

KRŇAN

Příležitostné noviny Krňan vychází jednou nebo dvakrát ročně a jsou věnovány převážně aktualitám a hlavně poznatkům o historii regionu.

Na adrese redakce můžete také objednávat Info sešity a regionální literaturu.

Redaktor listu Václav Šmerák
grafické zpracování Pavlína Najfusová,
tisk Tiskárna Hradištko.

Společenství Mezi řekami, z.s.
e-mail: info@meziřekami.cz
[Facebook.com/meziřekami](https://www.facebook.com/meziřekami)
www.meziřekami.cz
mob. 603196678

Koncerty

Chystáme podzimní hudební cyklus Mezi řekami 2016 v kostele Narození Panny Marie ve Vysokém Újezdu a přednášku o historii sakrálních staveb na venkově.

Cesty domova podruhé

V roce 2015 vyjel první autobus s pamětníky po stopách vystěhovaných spoluobčanů za druhé světové války z Krňan a dalších obcí do míst jejich nuceného pobytu v letech 1942-45. Letos se podařilo opět vyjet do dalších míst vystěhování. Více na str. 9.

→ POKRACOVÁNÍ ZE STR. 1

U staré studny

Původní rybníček pod studnou.

Těch nápadů je víc, ale malou obec nebo obce je těžké profinancovat z Evropských fondů, dotací a tak nezbyvá než spolet na vlastní síly. Přesto se již povedla řada věcí.

Starosta jen tak letmo vzpomíná: „Zastřešil se krám, udělal sběrný dvůr – sběrné místo pro odpad, udělala se prakticky částečná rekonstrukce kabin TJ Krňany, kde se vyměnila všechna okna, některá se zazdila. Zavedly se kontejnery na třídný odpad, podporuje se odpadové hospodářství přistavováním velkoobjemových kontejnerů. To vše přispívá k udržení čistoty a vede k uchování kvalitního životního prostředí.“

„Těch prací je hodně,“ pokračuje starosta Josef Hušbauer: „Teď se dělá rekonstrukce cesty do osady Tichá, tam se jezdilo po soukromém poli. Obec ho vykoupila před dvěma lety. V současnosti se celý úsek již opravuje, bude to obecní cesta, nebude se

jezdit po cizím poli. I pro obec je to dobré, má zde v Údolí Ticha lesní porosty. Opravil se Obecní úřad, v podstatě zdarma. Ale to bylo hned v prvních letech s novým zastupitelstvem, to je tak zhruba asi před pěti lety. Udělaly se takové ty běžné věci, jako zrcadla na neprehledných výjezdech, na komunikacích jsme osadili cedule “Dej přednost v jízdě”, to jsou takové drobné provozní věci. Pečuje se o místní komunikace. Právě nyní se projednává jejich vyspravení. Opravily se kapličky z dotací na obnovu obcí. Ale to je vše práce v rozmezí pěti let.“

Starosta po krátkém zamýšlení pokračuje: „Začalo se s kanalizací na křižovatce v Krňanech. Zde jsme toho hodně zachránili, protože jsme svedli vodu, která ohrožovala obydli. Při poslední průtrži byl zatopený Šimáček, Hýna, garáže; Ježdíkovi to strhlo přes 2 metry vysoký taras. Musím to na sebe prozradit. Po těch problémech mě napadlo nechat proměřit rozdíly výšky odpadové šachty, co je na křižovatce, a tak se mohla udělat nová přípojka z polí a z kravina, takže voda už půjde tudy přes obec a nebude zaplavovat domy. Došlo také k opravě kanalizace, od silnice až za Šimáčka k Hýnovi. Ale pořád nás celková trápí svod kanalizace a povrchových vod. Hodně by vyřešil onen rybníček nebo oba rybníčky pod vsí. Chtělo by to také nějakým způsobem zatrubnit nebo s tím něco udělat. Obdobně je nutné věci řešit i v Teletíně, kde se chystá čištění rybníku, nebo v Třebšíně. Něco na způsob kořenové čistítky by z hlediska nákladů byl nejlepší řešení. On i takový močál udělá velkou službu. A rozvede se jím záměrně voda a než projde mokřinou, tak se pročistí. Je to nejlacinější řešení, co existuje. Teď se také vyhrabal rybník na Závisti, tam se to nyní hezky upravilo. To se udělalo minulý rok. Teď je to plné vody, až k odtoku. I přesto, že moc mokrlo loni nebylo, tak se zaplnil.“

Nyní chceme ještě udělat elektronické zvonění, jako je na kapličkách v Teletíně a Třebšíně, tak na kapličky v Krňanech. Dává to hezký domovský pocit. Při téhle příležitosti se podařilo nové oplocení pomníčků padlých ze světových válek, kde se při výročních pokládají pamětní květiny nebo věnce.

V Teletíně bude omezení rychlosti, podali jsme žádost na silniční-správní úsek k řešení, jezdí se

zde zbytečně rychle. A tak to tam chceme omezit na 40 nebo 30km. To se již v debatě dostáváme k územnímu plánu.

Průlom v judikatuře. Veřejnost smí žádat rušení územního plánu

Nově bude možné, aby zmocněný zástupce veřejnosti mohl podávat návrhy na zrušení opatření obecní povahy, například územního plánu, která umožňovala často veřejnosti odmlanou výstavbu. K obratu současně praxe vede rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (NSS) v kauze Strnadova zahradnictví v Praze 6.

Soud ve sporu o změnu územního plánu poprvé přiznal takzvanou aktivní legitimaci zástupci veřejnosti čili de facto možnost účastnit se sporu a změnu zpychbnit.

Starosta pokračuje: „Předpokládali jsme, že územní plán bude hotový, řekneme, do konce minulého roku, ale v podstatě se to prodlužuje a budeme rádi, když to bude do konce tohoto roku, i když ani to není jisté. To jsou určité průtahy, teď jde zase něco na schvalování na krajský úřad (k Územnímu plánu Krňan se vyjadřuje Ing. Arch. Mýška na jiném místě).

Problém dálnice je možná problémem za 10–20 let, ale současný územní plán již musí obsahovat ochranné prvky na zachování alespoň současného životního prostředí v obcích kolem ní...

S tím je spojený i problém dálničního přivaděče z budoucí dálnice, který má nad Hostěradicemi u Šejtavy vyústit u Krňan. Jedná se o ochranné pásmo, protihlukové bariéry a vlastní o ochranu Krňan a současně jak Teletína, tak Závisti před zvýšeným provozem aut. Je to horký brambor. My, když chceme podporu od Ředitelství silnic a dálnic ČR, tak ty řeknou – udělejte si ochranu na sjezdech sami. Když se zeptáme na kraji, tak řekne – nemáme na to peníze. A doplatí na to obyvatelé a životní prostředí.“ Kdybychom na váhy

dali to, co dálnice přinese a co na kvalitním životě v hezkém prostředí vezme... Nejsem si jistý, že by přínos dálnice v tomto regionu převážil. To je ovšem celospolečenský problém (pro a proti k dálnici zpracované společenstvem Alternativa přinášíme na jiném místě).

Těch problémů je víc. Jsou lokální a zdánlivě neřešitelné. S rozvojem turistického ruchu se zvýšil zájem o vyhlídku Máj a Smetanovu vyhlídku. Jistý přínos je to pro místní hospody a dalo by se to jistě dál zúročit i s nějakou pracovní příležitostí, ale to by předpokládalo vybudovat u vyhlídek parkoviště, prodejní místa. Zde to naráží na nesouhlas majitelů pozemků. Přitom by se mohlo jednat jen o pronájem a lidé by neparkovali na loukách, nebo na krajních silnic, kde to ohrožuje běžný provoz. A promítneme si, že zde bude v blízkosti ústít sjezd dálnice. Ten problém je zde již nyní. A co v budoucnosti?

Jiným problémem je umožnit výstavbu rodinných domků trvalým obyvatelům zdejších obcí. Naráží to také na řadu problémů. Někdy i na jiné posouzení právních předpisů, třeba co je zpevněná přístupová cesta. Problém vzniká samotným stavebním zákonem, který omezuje konkrétně v Kr

Starosta Josef Hušbauer ukazuje do míst, kde byl za jeho mládí rybníček pod studnou.

Informace o průběhu a stavu pořizování nového územního plánu obce Krňany

V červnu 2015 byl projektantem dokončen a obci odevzdán návrh nového územního plánu správního území obce Krňany. Projednávání tohoto návrhu bylo zahájeno v září roku 2015, záměrně bylo odloženo na dobu po letních dovolených. Jednalo se o prvou fázi projednávání tohoto územního plánu, tzv. společné jednání podle § 50 stavebního zákona, podle kterého byla stanovena lhůta, v níž mohli každý k návrhu uplatnit své připomínky, svůj názor. Významná první fáze však byla zejména tím, že k návrhu územního plánu zasílají ve stejné lhůtě stanoviska vyzvané dotčené orgány státní správy a organizace, kterých je cca 50, a že mohou uplatnit připomínky sousední obce. K návrhu územního plánu proběhl výklad projektanta, kterého se dotčené orgány zúčastnily, a kterého se mohli zúčastnit i v případě zájmu i občané. Tento výklad byl proveden 8. září 2015 v zasedací místnosti Městského úřadu v Benešově, a vzhledem k tomu, že byl určen zejména pro dotčené orgány a organizace a sousední obce, byl proveden v pracovní době, v dopoledních hodinách.

Ve stanovené lhůtě, tj. do 8. října 2015, obdržel Obecní úřad v Krňanech 15 stanovisek dotčených orgánů a organizací, ostatní vyzvané dotčené orgány nebo organizace možnosti uplatnit stanoviskem požadavky k obsahu a rozsahu územního plánu nevyužili. Okolní obce připomínky neuplatnily. Ve stanovené lhůtě obdržel obecní úřad 25 připomínek fyzických a právnických osob, které se týkaly zastavitelnosti pozemků u jejich vlastnictví.

V únoru a březnu 2016 bylo zpracováno Vyhodnocení společného jednání, návrh územního plánu byl upraven dle požadavků dotčených orgánů státní správy, kterým je třeba vyhovět, v některých případech byl návrh územního plánu upraven i dle těch připomínek fyzických či právnických osob, kterým bylo možné vyhovět.

Významné výsledky této první fáze projednání lze krátce shrnout do několika následujících odstavců:

Nepodařilo se, bohužel, aby současně s plánovanou stavbou dálnice D3 její investor přislíbil zainvestovat i navrženy obchvat obce Krňany, natož aby přislíbil provést jakákoliv dopravní opatření na komunikaci II. třídy/106 procházející Závisti a Krňany, byť se předpokládá, že z důvodu situování mimoúrovňové křižovatky na dálnici u Hostěradic se po dostavbě dálnice D3 dopravní zátěž

Poslední varianta možného průtahu dálnice D3 a sjezdu z ní u Hostěradic a Krňan.

Ing. Arch. Jaromír Mýška

ňanech, kde na pozemcích určených v minulosti k zástavbě se nyní nemůže stavět. Jedná se řádově o 2 až 3 rodinné domky.

Domníváme se, že samotná litera zákona je nečitlivě postavená a vychází v podstatě ze zkušeností z minulých let se zástavbou satelitních městeček na rovných a zejména na zemědělských plochách s vysokou bonitou půdy, což se například s naším případem nedá srovnávat. Starosta dodává: „Ještě k těm cestě k budoucím rodinným domkům. Obec říká, že přístupová cesta vyhovuje, úřad, snad i přepis to zakazuje a dopláci na to místní... My se pokoušíme věc řešit, vypracujeme studii, jak by se to dalo prakticky řešit, svoláme účastníky řízení a budeme hledat schůdné řešení v rámci tvořeného územního plánu, obce a majitelů dotčených pozemků. Ovšem řešení zdánlivě jednoduchého problému stojí značnou námahu!“

Jindy se objeví návrh, který snahu o zachování posledních zákoutí přírody staví na hlavu. Přišel požadavek do míst, která jsou nad Vitavou osada Slavie, tak vlastníci zdejších pozemků si podali přes realitní kancelář žádost o motokrosovou trasu. V lese, kde je to nad Vitavou, nad tou osadou, takřka v chráněném území. Může se stát, že to vyhoví všem předpisům a příroda půjde stranou. A opět jsme u dálničního přivaděče, který sem v budoucnu může přivést velké množství lidí. A není na to připraveno nic. Žádná parkoviště, infrastruktura, protihluková opatření. A hlavně obec to nemůže ani financovat, natož zásadně ovlivnit.

Ovšem jsou i zdánlivě malíčkosti. V jedné chatě vyřezali před dvěma lety před chatou stromy, aby viděli na Vitavu. Stačilo popojít 30–40 metrů, tak by došli na takovou hranu a krásně viděli na celou Vitavu. Ale prostě ořežali habry, nechali tam metrové pahýly. Oni je neporazili, zákonu je vyhověno... V jiném případě se o jednom víkendů podařilo ve spolupráci s Kateřinou Tichou, v té době místostarostkou obce, zastavit černou těžbu bukového lesa a celou věc nahlásit lesnímu hospodáři a dalším orgánům. Jednalo se téměř o půl hektaru a zdá se to prostě neuvěřitelné. Při takovém myšlení je otázka, zda zdejší krásný kout přírody přísti desetiletí vůbec přežije.

Máme ještě jednu velkou bolest a to je rozpadající se domek č. p. 46 za velkou krňanskou křižovatkou směrem na Třebšín, po levé straně. Jedná se o majetek obce, ke kterému je řada připomínek

a žádné řešení, doufáme, že se něco konstruktivního ve prospěch obce nalezne.

Na druhou stranu se podařilo vyřešit mnohaletou složitou záležitost s rozšířením obecní komunikace v Rakousích. Po mnoha jednáních, a ne zrovna příjmy, se osadníci dočkali a dnes zde konečně projede i hasičská technika nebo sanitka.

Bylo by ještě víc témat na stesky i pochvaly. Jak zastupitelé obce, tak spolký jako místní hasičské sbory, myslivci, včeláři, ale i jednotliví dobrovolníci pomáhají zdejší vesnice zvelebit. Je to na první pohled vidět. Zdejší kraj je velice krásný a má svou tisíciletou historii, spravovat ho pro budoucnost dalších generací je stále těžší. Starosta Josef Hušbauer si, ale jen posteskné: „Navíc se každoročně značně navyšuje administrativní, různá hlášení. Jsme zahlceni papíry, všelijakými vyhláškami. Jsou daleko důležitější věci, ale nic se neřeší. Není tam viditelný smysl.“

Těch problémů je hodně. Tím skrytým je zajistit místním lidem obchod, dostupnost lékařské péče, aby zde zůstali a neodcházeli.

Obec Krňany

Součástí Krňan jsou menší katastrální celky Krňany, Třebšín a Teletín, které se rozprostírají v malebném prostředí kopcovité krajiny poblíž soutoku dvou významných řek Vitavy a Sázavy.

Tyto řeky již od pradávna formovaly místy až dramaticky terénní reliéf s ostře reliéfními skalnatými břehy. Pro své krajinářské hodnoty je území součástí přírodního parku Střed Čech.

Toto mimořádné hodnotné přírodní prostředí je od První republiky hojně využíváno pro letní a víkendovou rekreaci převážně Pražanů. Mezi Smetanovou vyhlídkou a vyhlídkou Máj [obě na pravém břehu Vitavy] se nacházejí Svatojánské proudy. Zde po obou březích vznikaly první trampské osady. V současnosti je využití rekreačních lokalit na hranici únosnosti, a proto platí stavební uzávěra na rekreační objekty.

Na konci 19. století se na Chlístovský statek nad Teletínem přistěhoval Rudolf Strmil, který před 120 lety jako první v Čechách začal pės-

Krajina kolem Krňan. Foto V. Šmerák.

tovat na zdejších polích velkoploché jahody dovezené z Ameriky. Staly se pro zdejší kraj doslova požehnaním a daly chudému regionu mezi Vitavou a Sázavou na desítky let obživu. Později se rozšířily do celých Čech a na Moravu.

Oblast je turisticky velmi atraktivní. Ze Smetanovy vyhlídky, kde údajně jeden z našich nejvýznamnějších skladatelů komponoval cyklus šesti symfonických básní, Má vlast a vyhlídky Máj, je překrásný pohled do vitavského kaňonu. Horolezeckým pojmem je cca 100m vysoká bulžňáková skála Mařenka tyčící se na pravém břehu Vitavy. Přístup k ní je zajištěn přes chatovou osadu Proudý. Turisticky významná je zejména část obce Třebšín, jenž je křižovatkou dvou turisticky atraktivních tras, Posázavské stezky a oblasti Středního Povltaví.

Chráněnou přírodní památkou geologického charakteru je Teletínský lom, který byl využíván při stavbě Slapské přehradě. Do území obce částečně zasahuje také přírodní rezervace Kobylí dráha. Památkově chráněnými objekty jsou kapličky v Krňanech a Třebšíně včetně kapličky v Teletíně, kde je umístěna socha sv. Jana Nepomuckého.

www.krnyany.cz

Mlčky jsme se vydali od studny starou cestou k blízkým chatám a po cestě od Maře se vraceli do Krňan. Table cesta patřil asi k těm vyšlapaným dávno před Kelty. I na ní se dnešek podepsal. Elektronické zaměření katastrálních map posunulo řadu hranic pozemků a tato stará cesta vede vlastně úplně něm. Snad ji majitel pozemku, na kterém se ocitla, nepřehradí závorou a nebude vybírat mýtné do osad nad Vitavou. Absurdní, ale možné.

Před námi se otevírá pohled na staré Krňany s nově opravenou původní krňanskou školou. Je to příspěvek starosty Josefa Hušbauera obci a hlavně pamětníkům. Cvičí tam děvčata z Krňan. Byly zde zrekonstruovány dva byty. Scházeli se tam každoročně rody krňanských z Krňan. Nositeli tohoto příjmení je v Čechách a na Moravě na dvě stě a kořen jejich rodů jsou právě zde – v Krňanech. ✕

Se starostou Krňan Josefem Hušbauerem hovořil Václav Šmerák, Mezi Řekami

Každoroční zábijáčka ve zbrojnici.

Dětský den na Chlístově.

Myslivecké sdružení vysekává cesty.

Každoročně se setkávají Krňanští z Krňan.

TJ Krňany oslavilo 40 let své činnosti a dál pokračuje v práci.

SDH Krňany. Foto V. Kos, ostatní foto na stránce V. Šmerák.

Občané Krňan, Teletína a Třebšína nezapomínají na minulost.

Společenství Mezi Řekami pořádá koncerty, přednášky a tematické vycházky.

Ples střídá ples... Ukázka z plesu SDH Teletín.

Zaniklá ves Krňany nad vystoupou ostrožinou v okolní krajině s pohledem směřek k řece Sázavě a na druhou stranu kontrolující křižovatku současných Krňan. Jednalo se tedy o strategické místo na původních keltských cestách. Ves lze s určitostí datovat do 10.–11. století s tím, že zde mohlo být i dřívější osídlení. To by ale řekl až archeologický průzkum. Letecké foto ze souboru snímků Ing. arch. Jaromíra Mysky, který zpracovává nový Územní plán pro obec Krňany

Krňany v době nového letopočtu

Stojíme kousek od silnice směřující ze současných Krňan směrem na Šejtovku a dál na Hostěradice, Kamenný Přívoz, nad starými keltskými cestami. Vyprávíme si s archeologem a historikem Janem Viznerem o historii vsi Krňany.

Jak vlastně ta stavení vypadala?

Na půdorysu, který mohl mít zhruba 4 × 5 metrů, se využilo svahu, vykopala se zahloubenina a do ní se v podstatě už vestavělo nízké stavení. Buď v podobě srubu anebo to byla kůlová konstrukce, která se následně vyplétla proutím, oboustranně omítila hlinou, mazanici, čímž vznikla poměrně silná, až třeba 15–20 cm, izolační vrstva. Jako krytina na klasičskou trámovou konstrukci, na krov, pak sloužily většinou slámové, někdy rákosové desky, minimálně šindel, ale ve většině případů to byly desky. Byly to prostě jakési zemljanky, které měly jeden vnitřní prostor, většinou nějakou vstupní špi, která tvořila cosi jako předstín, a v tom vlastně žila celá rodina. Ale samozřejmě oni ten prostor využívali opravdu jenom k přespání, od rození dítěte do soumraku byli na poli, v lese, na pastvinách, za prací. A je-

nom v zimě se tam soustřeďovali a připravovali se na další sezónu. Vytvářeli dřevěné nádoby, dělali nášady k nářadí, drali peří, tkali len, mykali vlnu a tak dále.

Tímto způsobem u nás vznikaly a vypadaly osady v podstatě od začátku raného středověku, někdy od 9.–10. století, s drobnými obměnami až v podstatě do konce 12. století. Je to období takzvané vnitřní kolonizace, kdy zcela přirozeně domáci české obyvatelstvo obsazuje výhodné polohy se zemědělským zázemím. Zůstala ovšem spousta neobdělávané půdy, zvláště v pohraničí nebo v pohorských oblastech, které bylo třeba osídlit. A tu- diž přemyslovi králové někdy v době Přemysla Otakara I. a následně Václava I. začali v slovanské kotlině vytvářet výhodné podmínky pro německé kolonisty. Německo už bylo v té době „předlidské-

Mgr. Jan Vizner, archeolog a historik

né“, takže oni zde dělali v podstatě daňové prázd- ny – přijde sem, dostanete půdu; po dobu jedné, dvou generací z ní nebudete muset platit žádné daně, žádné berně a tak dále; budete mít zvyhod- něné podmínky k obchodu. Takže němečtí kolo- nisté z předlidských oblastí sem přicházeli a za- kládali zde v období takzvané vnější kolonizace už planované vesnice, které byly na rozměřené-

katastru s určenou parcelací – kdo si kde postaví dům, kdo kde bude mít pole, louky, pastviny a tak dále. A to už vznikají v podstatě současné vesnice. My bychom si to asi nejlépe přiblížili na památce Unesco – na jihočeských Holašovicích, které vlast- ně okolo centrální návsi mají v pravidelných inter- valech rozmístěné štítem do návsi obrácené statky. Na obytnou část navazuje část hospodářská, kaž- dý statek má svůj dvůr, a právě v Holašovicích je stoprocentně zachován půdorys kolonizační vsi někdy z přelomu 13.–14. století. Takže takhle vy- padaly kolonizační vesnice, které zároveň k nám přináší nový typ bydlení – takzvaný trojprostorový dům, který se s určitými obměnami zachoval vlastně až do začátku 20. století. Je to dlouhé úzké stavení, kde je centrální komunikační prostor, tak- zvaná síň, jedete tudy do domu a z ní na jednu stranu jdete do obytné jizby. Původně to byla dým- ná jizba, protože vlastně otopní zařízení bylo ote- věně ohniště nebo pec, která dým odváděla přímo do místnosti a dýmým okénkem vyváděla ven. Později se z toho stává světnice ve chvíli, kdy tu pec nebo ohniště nahrazují plechová kamna, která už se vytápějí z oné síně. Takže světnice, protože už se nejedná o zakouřený zčernalý prostor, ale světlý. Takže na jednu stranu se ze vstupní síně jde do obytné části, do obytné jizby, a na druhou stranu se jde do komory, což je v podstatě hospodářské zázemí na skladování všeho nářadí, potravin a tak dále. Velice často tato část bývá polopatrová, částečně podsklepená, a ten suterén slouží potom jako sklepní skladiště potravin, které by podléhaly zkáze. U některých typů domů jsou naopak ty ko- mory nad chlévy, v tom přízemí jsou chlévy. Máme i takzvané špejcharový typ, kde vlastně tato část je věžová a je to jinak řečeno skladiště mouky a obilí. Takže první polovina 13. století k nám přináší tento nový typ vesnické zástavby, vlastně novou typolo- gii staveb.

Tak mohly vypadat Krňany v 13. století. Ilustrační foto

Jak pokračoval vývoj tehdejší vsi Krňany?

My můžeme předpokládat, že v době vnější koloni- zace, to znamená někdy v 13., potažmo ještě třeba ve 14. století, tak už staré Krňany na návrší s vý- hledem k Sázavě a na křižovatku cest pod sebou v původním raně středověkém půdorysu přestaly vyhovovat, a protože vlastně ve svahu na hřebeni kopce se neměly kam rozšiřovat, tak byly opu- štěny a byly už cíleně založené a rozparcelované nové Krňany, v prostoru, kde je známe dneska, kde vlastně staré historické statky zachovávají původní půdorys dodnes. Takže jedna možnost je přirozený zánik původních Krňan z důvodu zlepšení kvalit zemědělství – níže se lépe hospodařilo, pole již byla od porostů vyklučena.

To by byl přirozený vývoj, ale doba byla plná výbojů?

Druhá alternativa je, že Krňany nějakým způso- bem přežily, byť třeba jako pomalu se rozrůs- tající, až do husitských válek, kdy by pak jejich zánik asi souvisel s likvidací Ostrovského kláštera a zabráním klášterních pozemků pražskými husity, kdy možná Krňany zanikly nějakou vojenskou akci a následně, když byly obnovené, tak už ne na tom starém nevyhovujícím půdorysu, ale na tom sou- časném. Vycházíme z faktu, že katolické majetky byly vypáleny, vydrancovány až po Benešov a i ten byl Husity vypálen. Která z těch alternativ by moh- la být správná, to se bez archeologického průzku- mu v podstatě nedá určit, ale každopádně obě vy- plývají jaksi z logiky věci, takže můžeme říct, že někdy v rozmezí konce 13. až začátku 15. století jsou staré Krňany opuštěny a původní obyvatelé se přemístili do plochy dnešní vesnice.

Jaká zástavba zde ještě byla?

Jihovýchodně od starých Krňan, od oně zani- klé vesnice, máme na hřebeni nad Šejtovkou další místo, které je velmi zajímavé. Je to poměrně úzká ostrožna, která vede směrem k Sázavě, to známe- ná východním směrem, a spadá velice prudkým skalnatým svahem, zatímco na druhou stranu se sklání mírným svahem do mělkého údolíčka, v kte- rém je patrná zaniklá cesta, což mohla být jedna z původních komunikací, vlastně spojnice Krňan s brodem v Přívozcí – tehdy Přívozci, dnes Kamen- ným Přívozem. A nad touto cestou, na oně ostrož- ně vlastně onen mírný svah lemují v půlkruhu ne příliš široké, ale velmi výrazné, do skály částečně vsekány příkop, před kterým je vyhozený val. Opět nemáme z toho žádný materiál, nejsem schopen to datovat, určit, ale předpokládám podle té typolo- gie, že se bude jednat o nějaký středověký objekt, který mohl souviset s ochranou oně cesty, mohl to být nějaký opěrný bod na té cestě. Vlastně z toho místa je vidět k řece, vidět ke Kamennému Přívo- zu, k Jílovému, takže mohlo to nějak být v sou- vislosti s onou raně středověkou vsí, třeba nějaké minihradítko nebo prostě opevněný dvůr, který

mohl sloužit místním obyvatelům v čase nebezpe- čí za úkryt a zároveň kontroloval a chránil pohyb po obchodní stezce, která sloužila již za Keltů.

Vratme se ještě k době Keltů, oppidů, kdy Keltové ovlivnili Římem, severem Itálie pozvolna mizí, nahrazují je germánské kmemy a teprve pak přichází slovanské osídlení.

Začneme ještě o něco dříve. V podstatě už od prv- ních zemědělců, kteří k nám přicházejí někdy v 6. nebo na přelomu 6. a 5. tisíciletí před Kristem, tak lidé žili v sídlech určitého vesnického typu – v zemědělských osadách s nějakým zemědělským zázemím. A od té doby, co v pozdní době kamen- né, to znamená, dejme tomu, někdy 3–3,5 tisíce let před Kristem, začali vytvářet nějakou zemědělskou nadprodukt, to znamená něco, co mohli někde směnit, odprodat a tak dále, tak měli samozřejmě potřebu ten svůj majetek nějak chránit. A začala vznikat drobná hradíště. Ale rozhodně se nejedna- lo o nějaká větší sídla nebo vůbec sídla městského typu. Byla to útočiště, kde bydlelo pár rodin, ale v případě ohrožení se tam z širokého dalekého oko- lí stáhli obyvatelé roztroušených osad s majetkem, překalí nájezd nepřátel, případně se jim tam mohli ubránit a následně poté se vrátit a zpusošená sta- vení obnovit, postavit znovu. Vzhledem k tomu, že to byly dřevohlinité stavby kryté slámou, tak měli takové stavení opravdu za 2–3 týdny hotové. Měst- ská centra u nás začali budovat až Keltové v pozd- ním latěnu. Tímto názvem nazýváme v podstatě období od konce 2. do konce 1. století před Kris- tem, před zlomem letopočtu, kdy k nám přichází Bójové, kmemy Bóji, kteří předtím po několik sta- letí obývali oblast severní Itálie, kde byly v per- manentním styku, přátelském i nepřátelském, ale především ekonomickém, politickém, hospodář- ském, ale i kulturním s Etrusky, s Itálií a následně s Římany. A v té době samozřejmě již středomořská oblast dávno znala život ve městech takových, jak je známe dneska a jak je znal vrcholný středověk. A ti Keltové – Bójové se tam naučili opravdu žít v městech, v městských centrech, a k nám v pod- statě transformovali tuto kulturu, přinesli ji a začali budovat soustavu oppid. Což byla velká opevněná hradíště městského typu, kde se soustřeďoval ob- chod, řemesla, kde se soustřeďovala správa krajiny, kde se razily mince, zpracovávala ruda, kde byla sa- mozejmé i nějaká kulturní místa, kde žila nobilita – byla to už města opravdu taková, jaká si pak už vlastně můžeme představit po vrcholný středověk. Konkrétně v naší krajině byla nejbližší tato centra na Hrazanech, kde bylo velké opevněné oppidum, a potom na Závisti na okraji Prahy, vlastně nad Zbraslaví, kde bylo opravdu největší keltské oppi- dum, které mělo 153 hektarů, což se nijak příliš neliší od plochy středověké Prahy před založením Nového města Pražského. Takže máme v našem kraji zachovanou cestu, o které předpokládáme, že by mohla být původní spojnici mezi těmito místy, mezi tím dvěma oppidy. Říká se tomu v tradici keltská stezka a je to místy několik metrů hluboká, široký úvoz v polích, už dávno většinou neuvži- vaný, který pravděpodobně by mohl být pozůstatkem této původní keltské cesty, která ovšem byla uživa- ná samozřejmě dál i ve středověku.

Co následovalo?

Pádem keltské civilizace, vlastně na konci starého letopočtu, před jeho zlomem, obsazují naše území Germáni, kteří byli sice vojensky velmi zdatní, ale jinak kulturně a řemeslně absolutně úrovně Keltů nedosahovali. A tato městská centra – oppida tak zanikají, Germáni žijí dál jenom v drobných roz- přávaných osadách, vůbec nebudují hradíště. Oni nejenom že nesídlí na starších opevněných hradí- stích, ani vlastní nebudují. A souviselo to s takovým jejich určitým postojem ke světu – oni byli váleč- níci. Nic jiného. Oni byli prostě na prvním místě válečníci a velice si zakládali na této vojenské slávě a dovednosti. A pro ně budování hradíšť, opevně- ných míst, byl projev slabosti. Já se nebojím, tak proč bych si stavěl hradby, když na každého půjdu rovnou v poli a tam mu to nandám. Takže nebu- dovali hradíště, žili opravdu ve vesnicích. A ta star- ší oppida zanikají, ta hradíště staršího typu mizí a hmotná kultura upadá takovým způsobem – tře- ba Keltové už běžně užívali hrnčířský kruh, běžně užívali pily a tak dále. Tyto dovednosti a znalosti běžného života takřka zanikají a vrací se k nám až s vrcholným středověkem, to znamená až někdy na přelomu 12.–13. století, kdy zároveň jsou opět zakládána města, už středověká města s hradbami. U nás vlastně tato činnost je nejvíce spojena s krá- lem Přemyslem Otakarem II., to znamená s třetí čtvrtinou 13. století, kdy jsou zakládána taková města, jako je Beroun, Budějovice, Polička a tak dále.

To znamená, že takřka po dobu dvanácti století mezi pádem keltské civilizace a vrcholným středověkem veškerá ostatní kultura upadá zpátky téměř na úroveň pravěku?

V podstatě ano. Takže to, jak tady žili Keltové před zlomem letopočtu, se znovu naši slovanští předko- vě naučili až vlastně o 12, 13 století později. Viz, třeba i k té pile – pilu, kterou Keltové užívali, tak takovou se znovu slovanští kováři naučili vyrábět až ve 12., 13. století, kdy ji už zase technologicky uměli dělat natolik dobře, že současně s ručními pilami začaly vznikat i katro, to znamená normál- ní velkokapacitní velké vodní pily. Takže tolik k té hmotné kultuře Keltů a k osídlení kraje, jak asi mohlo vypadat v podobě nějakých osad, vesnic, hradíšť a podobně.

Maketa Ostrovského kláštera kolem 12. století

Dochované dlaždice vyráběná klášterem

Popsali jsme si období, kdy můžeme předpokládat místní osídlení, ale kde přesněji začínají dějiny Krňan? A jaký význam měl klášter na Ostrově pro tehdejší region mezi Vltavou a Sázavou? Z hlediska dějin vsi Krňany začneme založe- ním kláštera na Ostrově, na samém sklonku 10., nebo respektive přelomu 10. a 11. sto- letí. Jednalo se v podstatě o druhý mužský klášter v Čechách, benediktýnský. A kláštery byly přirozené kolonizační centra. V té době vlastně šlechta jako taková teprve vznikala, diferenciovala se z knížecích družiník, ale naproti tomu kláštery už byly hotové insti- tuce, které opravdu měly zkušenosti s tím, jak kolonizovat kraje, jak šířit kolonizaci. Zá- roveň to byla přirozená centra vzdělanosti, řemesel, umění, kultury. Takže to, že tady na ostrově – nebo tehdy víceméně polostro- rově u soutoku Sázavy s Vltavou – byl založen benediktýnský klášter Svátého Jana Křtitele, tak to souviselo nepochybně s plánem pře- myslovských knížat tuto relativně blízkou, ale tehdy zřejmě minimálně osídlenou oblast ně- jakým způsobem zalidnit a následně využívat. A Benediktýni skutečně na počátku 11. stole- tí a po staletí následující opravdu tento úkol splnili, takže většina vesnic, které na území, o němž se bavíme, máme, souvisí nějak s kolonizační činností Benediktýnů. Některé osady samozřejmě byly starší, ale oni je dál zalidňovali, rozvíjeli řemesla. Klášter byl také přirozeným centrem řemeslné výroby, za- kládal další a další osady, odlesňoval, snažili se splavit Vltavu, Sázavu a tak dále, takže opravdu v rozmezí od počátku 11. až do po- čátku 15. století benediktýnský klášter na Os- trově u Davle nějakým způsobem stál v čele rozvoje zdejšího kraje, vedl ten rozvoj, rešil to. Po dobu čtyř století nějakým způsobem vytvářel a ovlivňoval kraj do té doby, jak ho v podstatě známe dneska. Samozřejmě ne veškerá držba souvisela s klášterem, byly tu i feudální majetky, byly tu i královské majetky, ale víceméně na začátku té kolonizace klá- šter stál i ostatní kolonisty, až už z řad šlechty nebo královských lokátorů. Ti šli pak většinou na území, které klášter nějakým způsobem zůročil, a tím pádem přicházeli už na obdělá- nou půdu. A myslím si, že spousta i drobných feudálů nějakým způsobem na tom klášte- ru více či méně závisela, s čímž už zase souvisí nápravná soustava.

Můžete blíž vysvětlit, co je to ta nápravná soustava?

K té nápravné soustavě – kláštery měly manskou soustavu podobně jako králové nebo velcí světscí feudálové, kdy vlastně vyu- žívali služeb drobných venkovských šlechticů, kterým pronajímali klášterní majetky k hos- podáření, k obživě. A to za jim byli šlechtici povinováni nějakou službou, většinou to byla služba vojenská v případě ohrožení toho klá- štera. A urbáře Ostrovského kláštera uvádějí těchto nápravných dvůrů 16. Uvádějí je v Brezové u Olešky, kde dokonce je jmeno- váno zmiňovaný v roce, tuším že 1328, Václav Půzdra jako man, a je tam přesně popsán, jaké on měl ty manské povinnosti, s jakou zbrojí musel klášteru sloužit, kde měl povin- nosti se starat o cesty, chránit bezpečí, za- sedat na manském soudu a tak dále. Další jsou zmiňované tady konkrétně, když bude- me u nás nejbliž, tak vlastně v Trebsině byl manský dvůr; v Hostiradicích byl, kde si tedy myslím, že byl na místě toho dnešního vel- kostatku nebo panského dvora pozdějšího, v Trebenicích byl dva ty nápravné dvory, a další byl u Davle, v podstatě když vyjedete na Račany a jel byste na Sloup, tak tam. Je tam krásné patrný v půdorysu, v podstatě v takových zpuslých zříceninách, spíš by se dalo říct.

Na tom prvním obrázku je tedy náprav- nický dvůr nad Sloupem. Je to rekonstrukce stavu, dejme tomu, pro to 15. století, proto- že předpokládám, že za husitských válek vzal taky nějak za své, tak jako Ostrovský klášter sám, takže je to rekonstrukce stavu, dejme tomu, pro rok 1407, kdy v ostrovském urbáři je psáno, že patřil Mikuláši z Rabštejna, no- táři Ostrovského kláštera. Ten druhý, tak to je nápravnický dvůr v Trebenicích, který stál nebo takřka ještě stojí na místě Dvořáková statku, a je to taková hodně zajímavá poloha. Místní tradice uvádí, že tam byl mužský klášter dům. Tam se dávaly zpronevěřené jeptišky na převychovu. Což je nesmysl. Zajímavější už je další místní tradice, která tam uvádí celnici na solné cestě, protože ona opravdu tudy asi od třetiny 16. století do poloviny 17. vedla jedna z větví solné stez- ky, která byla překladištěm ze Svatojanských proudů. Tak je možné, že tam toto bylo, ale rozhodně tam byl onen nápravnický dvůr. Tak- že vlastně tyto dva obrázky jsou dvorce lehce opevněné, ne tak jako tvrz nebo hrad, jenom opravdu spíš jako hrazené příkopy, valy, ne- hájený dvorec, který měl v pronájmu nějaký drobný feudál za to, že sloužil, většinou vojens- ky, službu klášteru a zajišťoval jeho obranu v čase ohrožení.

A zejména v krajině okolo Krňan byly nápravnické dvory v podstatě něco jako prodloužená ruka klášterních pánů a určité se zdejší nápravníci výrazně podíleli i na ko- lonizaci, vlastně na správě zdejšího kraje a na hospodáření v něm. Vzhledem k tomu, že byly v Trebsině, v Hostiradicích, v Tre- benicích, tak to ze všech stran měli kousek k Ostrovskému klášteru a tuto teorii nám to potvrzuje.

Nápravnický dvůr Mikuláše z Rabštejna, respektive nápravnický dvůr Ostrovského kláštera. Kresba Jan Vizner

Při vyprávění jsme procházeli vysoký porost, kde v náznaku bylo vidět několik prohlubní v zemi, zářez v břehu a položená cesta – snad ta Kelt- ská. Sílбили jsme si, že co nejdřív místo původní vsi Krňany vyčistíme a na paměť minulosti vztyčíme trám s velkým K.

Ptal se a zaznamenal Václav Šmerák, foto autor a archiv Jana Viznera

Jeden z výhledů na krajinu kolem obce Krňany

Zaniklé město na ostrohu nad soutokem Vltavy a Sázavy v dosahu kláštera na Ostrově obývaném po staletí řádem benediktinů

Letecký snímek soutoku Vltavy a Sázavy, foto Jiri Hroušek.

KDE JSME?

Ostroh, nazývaný Sekanka, se nachází na severozápad od obce Hradištko. Výběžek zvlněné krajiny je svíraný rameny řek Sázavy a Vltavy. O opevněné ostrožně na Sekance se jako první zmiňuje Václav Hájek z Libočan. Podle něj se zde měl nacházet hrad Mstibín, který měl patřit vybíjenému Mstibojovi (synovi Neklanova mladšího bratra Hostivíta). Hrad měl být podle Václava Hájků založen roku 874. Nesplší to tak nebylo, ale faktem je, že na ostrohu byly ještě v jeho době znatelné rozvaliny ze stavební činnosti.

Nejstarším vyobrazením je panoráma krajiny z roku 1640 od Davida Altmanna z Eidenbergu. Podrobnější obraz situace poskytl v roce 1900 S. Klíma. Popisoval hlavně asi 30 děr vysekávaných

Kresebná rekonstrukce různých variant obytné zástavby městečka Sekanky. Kresba Jan Vizner.

ve skále, jež pokládal za pozůstatky jam po srubech. Na lokalitě na ostrohu nazvané Pískovna (protože se zde těžil písk) byly již dříve narušovány kostrové hroby a kameny z valu byly odváženy na stavby domů v Hradištku. Těžba písku na lokalitě Pískovna byla nejprve zastavena, ale opět obnovena v době protektorátu, kdy byl okolní prostor využíván k vojenským účelům cvičiště SS. Po válce se zde těžil písk pro pomocné práce při stavbě Slapské přehrad.

Od Vltavy směrem k osadě vedla dvakrát zalomená cesta, která se vyvíhala skalnímu masivu. Při systematickém průzkumu byla objevena další cesta vedoucí po stráni, která má mírnější sklon. Byla nazývána Sekanka (název se nejdříve používal pro cestu, až později se začala nazývat Sekankou celá ostrožna).

PROJDEME VSTUPNÍ BRANOU

V úvodu naší Info tabule je obrazová montáž předpokládané vstupní brány do městečka Sekanka. Když vstoupíme touto pomyslnou branou dále do prostoru, spatříme velké množství podivných zahloubenin. Často se lidé mylně domnívají, že se jedná o zákopy po Němcích z dob zdejšího

Středověká kresba stavby domu. Račice.

Páteř původního středověkého města, nebo toho, co nám po něm zůstalo zachováno, tvoří současná příjezdová cesta k chatám, kterou lze v délce téměř jednoho kilometru sledovat až k závěru ostrožny. Pravděpodobně více či méně koresponduje s původní hlavní příjezdovou cestou. To znamená, že pokud bychom se ocitli okolo roku 1260 na stejném místě, jako jsme teď, tak bychom pravděpodobně překonali dřevěný most, jehož poslední část by byla padací, a vedl by přes mohutný příkop, před kterým byl ještě vyzdvižen další val korunovaný dřevěnou palisádou, a prošli bychom onou, tehdy ještě pravděpodobně nedostavěnou, branskou stavbou. Po jedné straně by ji lemovala kamenná hradba s cimbuřím, na druhé straně by ještě byla částečně skryta v lešení, na ni by pak navazovala další provizorní dřevěná hradba. V momentě, kdy bychom měli uvedenou fortifikaci – vnější opevnění – za sebou, ocitli bychom se na tržišti středověkého města.

Výřez panoramatu krajiny z roku 1640 od Davida Altmanna z Eidenbergu s naznačením osady – městečka Sekanky na ostrohu mezi Vltavou a Sázavou.

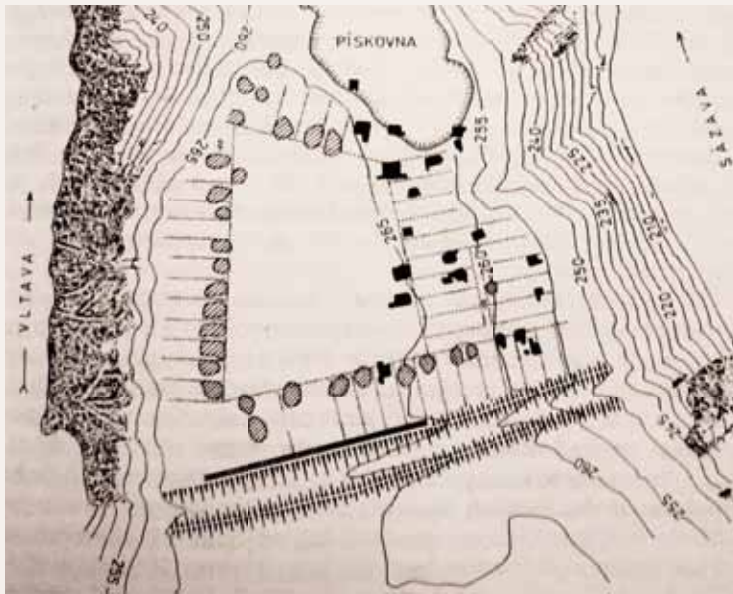
i tady nepochybně stál kostel, chrám nebo kaple. Tato stavba však definitivně zanikla ve 20. letech 20. století, kdy se v těchto místech v souvislosti se stavební činností otevřela pískovna. Důsledkem toho byla odtěžena nemalá část celého zaniklého městečka. Ale této pískovně, která nám sebrala kus zdejší historie, zároveň vděčíme za to, že jsme po historii v těchto místech začali pátrat. Právě díky ní dnes víme, kde stojíme a co se zde nacházelo.

SEKANKA

Pompeje nad soutokem Vltavy a Sázavy

Grulická rekonstrukce vstupní brány do středověkého městečka zvaného dnes Sekanka. Předpokládaná existence v relativně krátkém časovém úseku během 3. čtvrtiny 13. století. Zničeno bylo nejspíš během braniborského plenění (1278) a již nebylo obnoveno. Kresba vstupní brány Jan Vizner, foto V. Šmerák.

Zákras budov na náměstí zaniklé Sekanky. M. Richter. Fotografie rekonstruovaných staveb kolem zákrasu naznačují zástavbu kolem náměstí na Sekance. Stavby jsou ze skanzenu a archeoparku a byly v řadě případů vytvořeny podle vykopávek ze Sekanky. Slovanský archeopark Modrá, skanzen Repora, archeopark Liboc, středověké stavby – Uhřetov. Foto Jan Vizner.

MEZI ŘEKAMI

OBEČ HRADIŠTKO

MĚSTYS DAVLE

REGIONÁLNÍ MUZEUM V JILOVĚ U PRAHY

KNIHOVNA HRADIŠTKO

Středočeský kraj

SKUPINA ČEZ

Info sešit Sekanka – Pompeje mezi Vltavou a Sázavou obsahuje všechny informace uvedené na Info tabuli s řadou dalších podrobností. Získat můžete s publikací Toulky mezi Vltavou a Sázavou na Obecním úřadě v Hradištku nebo objednat mailem: info@meziřekami.cz nebo SMS na mob. 603196678. Mezi řekami z.s. – www.meziřekami.cz, Facebook.com/meziřekami.

KDO A PROČ SEKANKU ZALOŽIL?

Kdy a za jakých okolností zanikla a proč už ji nikdo neobnovil?

Všichni předchozí badatelé měli tendenci spojovat Sekanku s ostrovským kláštelem. Když dojdeme na okraj strmé skály nad vltavským břehem, odkud je krásný výhled na ostrovský klášter, uvidíme, že klášter je od nás tak blízko, že kdybychom byli dostatečně zdatní, pořádně se roz-

Ukázky nástrojů a keramických nádob z vykopávek archeologa M. Richtera.

máchlí a hodili kamenem, tak dopadne do klášterního dvora. Tohle bezprostřední sousedství všechny zcela přirozeně vedlo k závěru, že městečko bylo založeno ostrovským kláštelem jako jeho hospodářské zázemí, jako jeho výrobní centrum a jako takové taky fungovalo.

Městečko bylo založeno někdy po roce 1250 a dle archeologických nálezů a zjištění bezpečně víme, že zaniklo roku 1278 pravděpodobně na podzim nebo na sklonku roku po smrti krále Přemysla Otakara II. na Moravském poli. Tehdy se vlády v zemi ujal Ota Braniborský, poručník malého nezletilého Václava II., syna Přemysla Otakara II.; Ota Braniborský však pojal České království ne jako jemu do péče svěřenou zemi, ale jako – dnes bychom řekli – dojnou krávu. To znamená, že se rozhodl vydrancovat tu všechno, co půjde, odvézt odtud, co najde, a po nás po-topa. Tehdy také Braniboři přitáhli na ostrovský klášter a poničili ho tak dramaticky, že se z toho po dobu několika dalších desetiletí vzpamatoval. Staří kronikáři dále zaznamenali, že bylo vyplněno i 22 vsí náležejících klášteru. O Sekance nebo o městečku, které je v místě, kterému dnes říkáme Sekanka, tam není ani slovo, ale víme s jistotou díky archeologickým nálezům, nálezořovým horizontům a těmto zprávám, že městečko nebo město zaniklo nejspíš během braniborského plenění (1278). Otázkou zůstává, proč těch 22 vsí, nebo velké množství z těch 22 vsí ostrovského kláštera bylo obnoveno.

Základy jednoho z domů na Sekance, vykopávky archeolog M. Richtera.

PROČ NEBYLA OBNOVENA SEKANKA?

Pravděpodobně z toho důvodu, že jejím zakladatelem nebyl ostrovský klášter. Před založením městečka nebylo na Sekance vůbec nic. Archeologové tady neobjevili žádný starší nálezořový horizont, který by šel před rok 1250, a nenali také nic, co by se týkalo osídlení po roce 1278. Jak je možné, že po založení ostrovského kláštera v roce 999 dalších 250 let nikoho nenapadlo usadit se na ploše ostrožně, která s kláštelem bezprostředně sousedí a která ho může do určité míry také chránit? Jak je možné, že městečko, které zde nakonec vzniklo a bez-mála 30 let fungovalo, se po jeho zničení nikdo nesnažil obnovit? Navíc v kontextu toho, že ostrovský klášter i jeho panství obnoven byl a v době panování císaře Karla IV. dosáhl dokonce většího významu a bohatství, než tomu bylo za Přemysla Otakara II.?

Středověká obchodní, řemeslní.

Jak je možné, že městečko, které fungovalo jako určité centrum hornického podnikání v kraji, se nikdo nesnažil znovu vytvořit, a to obzvlášť ve 14. století, kdy se hornické podnikání tolik rozmáčklo a vzrostlo? Z těchto důvodů nabízíme odpověď, že zakladatelem městečka vůbec nemuseli být mniši a opati ostrovského kláštera, ale že jím mohl být sám král Přemysl Otakar II. Městečko totiž vůbec nemělo sloužit ostrovskému klášteru, ale naopak mělo omezovat jeho moc. Podobné projekty Přemysla Otakara II. známe třeba z jižních Čech, kde byl založen klášter Zlatá Koruna, tehdy Trnová Koruna u města Budějovic, jako „trucprojekt“ proti tamním majoritním vlastníkům půdy – Vitkovcům, pánům pětileté rúže.

Mgr. Jan Vizner, archeolog
Info – sešit Sekanka – Pompeje nad Vltavou a Sázavou
Vydalo Společství Mezi řekami, z.s. a obec Hradištko

Jahodový král

Rudolf Strimpl

Čtení pro rodiče, děti a pamětníky jahodového království v Posázaví a Povltaví
v kresbách Magdaleny Timplové
s texty Jindřicha Brože, Václava Šmeráka a Ludmily Vodehnalové

INFO SEŠIT

1 KILOMETR STŘEDOČESKÉ D3 = 1 MILIARDA KČ
Přes 60 miliard Kč za přibližně 60 km dlouhý úsek dálnice má být odčerpáno z veřejných financí. Proč je raději neinvestovat do infrastruktury obcí, zdravotnictví, školství, kultury a dalších potřebných oblastí?
Co by se všechno dalo ... místo středočeské D3?

NENECHTE SI NAMLUVIT, ŽE DÁLNIČE BÝT MUSÍ! REGION POTŘEBUJE JINÁ ŘEŠENÍ A STÁLE JE PROSADIT.
Dobrou průjezdnost silnice 1/3 (Mirošovice – Benešov – Mezno) lze zajistit za zlomek ceny a stavebně i environmentálně mnohem méně náročně, než v případě dálnice. Proč se tak dosud nestalo?

ZÁPADNÍ VARIANTA STŘEDOČESKÉ D3 NENÍ VÝHODNÁ ANI PRO JEJÍ PŘÍZNIVCE. MÁ BÝT PŘESTO POSTAVENA ZA KAŽDOU CENU?
CO MŮŽE UDĚLAT OBČAN ČI OBEC?

- šířit informace, tento leták, adresy webových stránek a našeho profilu na Facebooku
- zveřejnit své nesouhlasné stanovisko se záměrem stavby dálnice, nepodlehnut tlaku propagátorů dálnice, neprodávat pozemky v trase západního koridoru atd.
- zapojit se do iniciativy Alternativa středočeské D3

PODPORTE INICIATIVU ALTERNATIVA STŘEDOČESKÉ D3 jakýmkoliv finančním příspěvkem na transparentní účet č. 2600996955/2010 Fio banka

KONTAKTUJTE NÁS
e-mail: info@alternativad3.cz
sidlo iniciativy: Václavice 81
256 01 Benešov u Prahy
web: www.alternativad3.cz
FB: facebook.com/alternativaD3

MÝTY KOLEM ZÁPADNÍ VARIANTY STŘEDOČESKÉ DÁLNIČE D3

„ZÁMĚR JE VE VEŘEJNÉM ZÁJMU“
Veřejný zájem **nebyl** zjišťován, ani doložen relevantní studií. D3 prosazuje zájmová skupina lidí. Např. Spolek pro výstavbu D3 a R4 je zájmové uskupení politiků, zejména z ODS, a neprezentuje stát, i když se tak snaží působit.

„UŽ JE ROZHODNUTO, ŽE DÁLNIČE BUDE A KUDY POVEDE – MUSÍTE SE S TÍM SMÍŘIT“
V tomto duchu jednají zástupci ŘSD, Spolek pro výstavbu D3, někteří politici a většina neinformované veřejnosti. **Věc je však stále otevřená a lze ji ovlivnit.** V roce 2016 není zcela jistá trasa, ani to, že ke stavbě vůbec dojde.

„DÁLNIČE JE PŘÍNÓSEM PRO OBCE“
Dálnice způsobí spíše nestabilitu a závislost na vzdálenějších regionech, než místní rozvoj. Většina obcí bude mít k dálnici komplikovaný přístup a nebudou mít ani nájezd. Naopak se jich citelně dotknou negativní vlivy a budou postiženy např. při objízdkách či zácpách na dálnici.

„DÁLNIČE USNADNÍ SPOJENÍ S PRAHOU“
Dálnice nás nepřivede rychleji do Prahy, ale **do obrovské dopravní zácpy u Jesenice** a způsobí i na jižním okraji Prahy další problémy.

„DÁLNIČE JE LÉK NA ZDEJŠÍ DOPRAVNÍ PROBLÉMY“
Dopravní problémy regionu dálnice bohužel **vůbec neřeší**, naopak je zhoršuje. Zintenzivní tranzitní dopravu, způsobí problémy v okolí přivaděčů, degraduje důležité silnice na nižší stupeň významnosti (II. a III. třída), zhorší prostupnost krajiny a přístup na pozemky.

DÁLNIČE?

ALTERNATIVA STŘEDOČESKÉ D3

PRO rozvoj našeho regionu a chytré řešení dopravy

PROTI nesmyslnému megaprojektu navrženému „od stolu“ a vnučovanému „shora“

www.alternativad3.cz

Rozloučení s císařskou korunou v duchu doby Karla IV.

Regionální muzeum v Jílovém u Prahy

Replika Císařské koruny Karla IV., která byla vystavena v muzeu do konce května 2016. Foto P. Kříž.

Kopie Svatováclavské koruny Karla IV. vyrobená Uměleckou školou v Turnově. Bude vystavena od srpna 2016. Foto P. Kříž.

Prostory výstavy v muzeu v Jílovém u Prahy. Foto P. Kříž.

Slavnostní okamžiky veznisáže výstavy. Uprostřed Jan Vizner a Petr Morávek, spoluautoři expozice. Foto Petr Kříž.

KAREL IV. ZLATO PRO KORUNU

**Výstava otevřena
7. 5. 2016 – 30. 10. 2016**

Doba Karla IV., těžba zlata a její význam pro panovníka, stavební projekty, jeho vláda.

Regionální muzeum
v Jílovém u Prahy
Masarykovo náměstí 16
Jílové u Prahy

Dobová ilustrace, ve které vystoupila Šárka Juřinová, ředitelka muzea v Jílovém u Prahy. Foto Petr Juřina.

Jeden z hlavních magnetů výpravné výstavy „Karel IV. – zlato pro korunu“ představovala v prvním měsíci po vernisáži bezpochyby koruna císařů Svaté říše římské. Respektive její špičková kopie z dílny šperkaře Václava Urbana, který repliku na základě důkladného studia originálu v prostorách vídeňského Hofburgu, vytvořil pro Středočeský kraj.

Tento klenot byl umístěn v prostorové rekonstrukci karlstějské kaple Sv. Kříže, která i nadále slouží k prezentaci dalších zajímavých výstavních exponátů v muzeu. V současné době jsou zde ke spatření honosná církevní roucha. Výstava i nadále prezentuje nejen osobnost a vládařské skutky císaře Karla, ale především hodnotu kultury jeho doby.

Výstava bude průběžně doplňována o další originální exponáty, s nimiž se veřejnost doposud nemohla seznámit. Nyní je to například unikátní soubor vrcholné středověkých militárií. V jednání je také záplčka nově vznikající repliky Svatováclavské koruny, opět tvořené pro Středočeský kraj. V Jílovském muzeu by mohla být vystavena od letošního srpna.

„Výstavu připravil v rekordně krátkém čase Jan Vizner, archeolog, ve spolupráci s Petrem Morávkem, část věnovaná zlatu, fotografem Petrem Křížem z Národního památkového ústavu, který poskytl fotografie a podílel se na výtvarném řešení, Janou Pálovou, dobové rekonstrukce. Dále archeoložkou Hanou Vondrovou, která se starala o nálezy a historik Jan Pokorný, ten redigoval odborné texty.“

Výjimečnou zásluhu na výstavě ředitelka muzea Šárka Juřinová. Exponáty zapůjčila řada jednotlivců, Galerie Středočeského kraje, společnost Archaia, Petr Juřina a společnost Posázaví dodala fotografie a historické modely.

S císařskou korunou jsme se v muzeu rozloučili na konci května v duchu doby Karla IV. Výstavní prostory se proměnily v císařský dvůr a my v osobnosti z okruhu Otce vlasti.

Těšíme se na vaši návštěvu této výstavy a řady dalších akcí, které během léta pořádáme. ✕

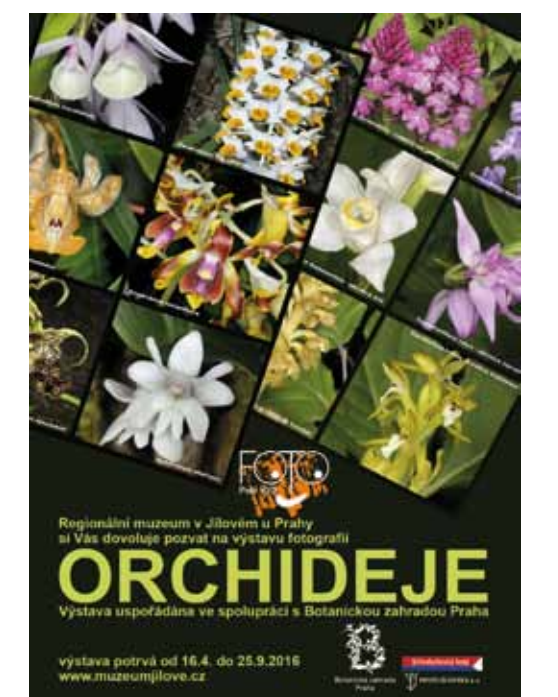
Jan Vizner, Petr Juřina

Regionální muzeum v Jílovém u Prahy
Masarykovo náměstí 16, Jílové u Prahy
Telefon: +420 241 950 791
E-mail: info@muzeumjilove.cz

Foto archiv Petr Juřina a Petr Kříž

Výstavy v muzeu v Jílovém u Prahy Petra Kříže, fotografa Národního památkového ústavu. Výstava Orchideje, ve spolupráci s Pražskou botanickou zahradou a Podzemí, jak ho neznáte s jeskyňáři speleokluby ZO 1-04 Zlatý kůň.

13. LETNÍ DIVADELNÍ SCÉNA V POSÁZAVÍ OD 17. KOD.

2.7. Báfno toulavé divadlo	- Jak zlatník ke štěstí přišel
9.7. Petr Vlk Lněnička, Incognito	- Zvoník, chrám a Kamínek
16.7. Silesia - Královna a drak	- hudební pohádka
23.7. Divadlo Kapsa - Andělská hora	- O Budulínkovi
30.7. Naše divadlo - Eva Hrušková a Jan Přeucil	- Pražské pověsti
6.8. Týnecký střep - Já to jsem, Vít a Marčík ml.	
13.8. Eva a Jana Hruškovy - Ahoj, světe!	- Jiří Žáček
20.8. Dřevěné divadlo - Princezna na hrášku	
27.8. Ochotnický divadelní festival / od 13.00 hod.	

Venkovní areál hradu Týnec nad Sázavou. Za deště hrajeme v galerii muzea. Vstupné DOBROVOLNÉ. Občerstvení zajištěno. Více na: www.mestotytec.cz/muzeum

Festival Mezi řekami 2016

Krňany 955

sobota 25. června

Připomínáme si 955 let od prvního písemného záznamu o vsi Krňany z majetku benediktinského kláštera na Ostrově a 120 let prvních jahod Rudolfa Strimpla v Čechách.

Program:

10.00 Hospoda U Tůmů – vycházka, Původní Krňany nad Šejtovkou v místech zvaných na Komáru

Přednáška historika a archeologa Jana Viznera na místě původního osídlení Krňan v 12. až 13. století se vztyčením památného sloupu. Doba Karla IV., podpora kláštera na Ostrově, císařská koruna z jílovského zlata. Návrat do hospody U Tůmů.

12.00 Hluk z dálnice

Křižovatka KRŇANY, zvuková ukázka šumu, který se bude šířit z chystané dálnice nad Hostěradicemi.

12.15 Křest knížky z cyklu Info sešity, hospoda U Tůmů - Jahodový král Rudolf Strimpl

Za účasti autora knihy Václava Šmeráka a Magdaleny Timpllové, autorky půvabných kreseb doprovázející literární životopis R. Strimpla, podávají se zdarma jahodové knedlíky.

13.00 Zaniklé středověké město zvané Sekanka – křest knížky Sekanka – Pompeje nad soutokem Vltavy a Sázavy

Z cyklu Info sešity, pokračování přednášky – Karel IV. a ostrovní klášter. Pro zájemce projekce dokumentárního filmu o opravě císařské koruny Karla IV.

14.00 Krňanská škola – setkání držitelů příjmení Krňanská – Krňanský

Přednáška k historii rodů – Radek Svoboda, Mirka Pelíšková, Cesty domova.

15.00 Dechová kapela Týnečanka – odpolední koncert lidových písniček u krňanské školy

V Teletíně na Chlistově si lze prohlédnout místa výsadby prvních velkoploдных jahod u statku Rudolfa Strimpla – Informační tabule.

V Regionálním muzeu v Jílovém u Prahy můžete navštívit výstavu Karel IV.

Dobrovolné příspěvky budou využity na financování Info sešitů o historii regionu, které jsou zdarma poskytovány školákům 4. – 5. tříd ZŠ v Netvořicích, na Hradištku, Teletíně a dalších škol.

Prodej knížek Jahodový král, Sekanka, Toulky mezi Vltavou a Sázavou a pohlednic o regionu s festivalovou slevou.

Těšíme se na setkání. Společenství Mezi řekami, obec Krňany, obec Hradištko, obec Kamenný Přívoz

